

بِسْمِ تَعَالَى

معاونت آموزشی

مدیریت برنامه‌ریزی و ارزیابی آموزشی

**«شیوه‌نامه بازنگری برنامه درسی.
تدوین برنامه درسی جدید و ایجاد
رشته / گرایش»**

توسعه همه جانبه کشور مستلزم توسعه کمی و کیفی بخش آموزش عالی است. بازنگری برنامه‌های درسی، تدوین برنامه درسی جدید و ایجاد رشته/گرایش متناسب با نیاز جامعه، تحولات علمی و بازار کار، از ضرورت‌های توسعه آموزش عالی است. بی‌گمان در مسیر بالندگی آموزش عالی، ساختارمندی، غنا، روشمندی و روزآمدی برنامه‌ها و سرفصل‌های درسی یکی از ارکان مهم توسعه به شمار می‌آید.

رصد علم و فناوری، یافتن راهکارهای عبور از توسعه کمی به کیفی، شناسایی چالش‌های آموزشی، چگونگی تقویت اثربخشی علم در جامعه، تعامل با دستگاه‌های اجرایی مرتبط در تلفیق آموزش با عمل، ارزیابی قابلیت کارآفرینی دانش‌آموختگان و بازنگری و تلفیق شیوه‌های آموزشی با توجه به امکانات روز، از مواردی هستند که می‌توانند در سطح کلان در ساماندهی رشته‌ها و برنامه‌های درسی موثر واقع شوند.

با تاکید بر توسعه کمی و کیفی آموزش عالی در اسناد بالادستی («دانشگاه شهیدبهشتی در افق 1404، دانشگاهی پیشرو و برخوردار از جایگاه برتر در تولید، آموزش و نشر علم، فناوری و دانش، تأثیرگذار در شکل‌دهی آینده، مرجع ممتاز پاسخ‌گویی به نیازهای علمی، آموزشی و پژوهشی و ارائه راه‌حل برای مسایل پیچیده در عرصه‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی، انتخاب اول برترین استعدادها، پرورش‌دهنده انسان‌های متدین، خلاق و نوآور، حرفه‌ای و کارآمد و آراسته به ایمان، تقوای الهی و مکارم اخلاق است» - چشم‌انداز دانشگاه شهید بهشتی) و با توجه به عرضه و تقاضای رشته‌های/گرایش‌های دانشگاهی، می‌توان گفت که یکی از راهبردهای مهم دانشگاه شهید بهشتی در رسیدن به چشم‌انداز، ساماندهی رشته‌ها/گرایش‌ها و برنامه‌های درسی دانشگاه است؛ این ساماندهی مستلزم رصد مستمر تحولات علمی دنیا و نیز بررسی روند نیازها و اقتضائات فعلی و آتی جامعه است که می‌تواند سرخط رشته‌ها و علوم جدید را مشخص کند. در نظر گرفتن این دو عامل به معنای بررسی هر دو طرف عرضه و تقاضای رشته‌ها و برنامه‌های درسی دانشگاهی است. به منظور ساماندهی رشته‌های/گرایش‌های و برنامه‌های درسی دانشگاه، مؤلفه‌ها، مبانی، چارچوب‌ها و فرایندهایی باید مدنظر قرار گیرد (سند راهبردی دانشگاه شهید بهشتی).

مجموعه عوامل شرح داده شده در بالا، دانشگاه را به سمت برداشتن قدم‌های جدی برای به روز رسانی محتوای دروس، تدوین برنامه درسی جدید و ایجاد رشته‌های/گرایش‌های جدید سوق می‌دهد. این به روز رسانی باید با توجه به نیاز جامعه، عملکرد سایر دانشگاه‌های داخلی و همچنین دانشگاه‌های پیشتاز دنیا انجام شود. به طور خاص با توجه به اینکه یکی از مهمترین تهدیدهای آموزش، عدم انطباق دوره‌ها با نیازهای واقعی جامعه است، این گام یکی از مهمترین گام‌هایی است که باید مد نظر دانشگاه قرار گیرد.

بنابراین، به منظور فراهم آوردن زمینه اجرای آئین‌نامه واگذاری اختیارات برنامه‌ریزی درسی به دانشگاه‌ها مصوب 1394/02/14 و 95/12/15 شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (پیوست 1*) و (پیوست 2*) در دانشگاه شهید بهشتی و رسیدن به چشم‌انداز و سند راهبردی دانشگاه در حوزه آموزشی، شیوه‌نامه اجرایی بازنگری برنامه‌های درسی، تدوین برنامه درسی جدید و ایجاد رشته/گرایش به شرح ذیل تدوین و ابلاغ می‌شود.

ماده 1 - تعاریف

برنامه درسی: پیش‌بینی کلیه فعالیت‌هایی که دانشجو تحت رهبری و هدایت عضو هیأت علمی برای رسیدن به هدف‌های مشخص باید انجام دهد. عناصر کلیدی یک برنامه درسی عبارتند از اهداف کلی، اهداف جزئی، اهداف رفتاری، راهبردهای یاددهی-یادگیری، وسایل، رسانه‌ها و مواد آموزشی، محتوای برنامه درسی و ارزشیابی.

بازنگری: منظور از بازنگری اصلاح، تکمیل و بازنویسی برنامه درسی بر اساس ارزشیابی‌ها، تغییر نیازها و داده‌های نو، تغییر روش‌ها، محتوا و الزامات قانونی، تغییر مسیر، ضرورت زمان و مکان و نگرش نو به دانش، مهارت و یادگیری است.

واحد: منظور از واحد، دانشکده/ پژوهشکده دانشگاه شهید بهشتی است.

گروه: بخشی تشکیلاتی از یک واحد است که در حوزه خاصی از علوم و فنون یا هنر دارای فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی است که از این پس به اختصار "گروه" نامیده می‌شود.

رشته: مجموعه پیوسته‌ای از دروس دانشگاهی است که با محتوا و روش‌شناسی خاص در قالب برنامه‌های درسی در دوره‌های تحصیلی مختلف به اجرا گذاشته می‌شود.

گرایش: هر یک از شعب یک رشته تحصیلی که ناظر بر تخصص آن باشد. اختلاف دروس در دو گرایش از یک رشته نباید از 7 درصد کل واحدها کمتر و از 30 درصد کل واحدها بیشتر باشد.

کمیسیون: منظور؛ کمیسیون‌های تخصصی "آموزشی حوزه‌های دانشی" (علوم انسانی و علوم رفتاری، علوم اجتماعی و حقوق، مهندسی و معماری، و علوم) دانشگاه شهید بهشتی است که از این پس به اختصار "کمیسیون" نامیده می‌شود.

کمیته: متشکل از 3 نفر؛ از اعضای هیأت علمی و یا متخصصین مرتبط با رشته، از خارج دانشگاه، مدیر گروه متقاضی برنامه درسی جدید و معاون آموزشی واحد مربوطه است، که در موارد تدوین برنامه درسی رشته جدید؛ ذیل مدیریت برنامه‌ریزی و ارزیابی دانشگاه، تشکیل می‌شود.

ایجاد رشته/گرایش: برگزاری رشته‌ای/گرایشی که تاکنون در دانشگاه وجود نداشته است و جذب دانشجو برای بسترسازی زمینه تحولات علمی و برآوردن نیازهای جامعه مطابق با سند راهبردی دانشگاه و اسناد بالادستی در آن‌ها صورت می‌گیرد.

تدوین برنامه درسی جدید: تدوین برنامه درسی رشته‌ای که در کشور وجود نداشته و گروه متقاضی تدوین برنامه درسی آن است.

ماده 2- بازنگری

1-2- اهداف

1. روزآمد کردن برنامه‌های درسی با توجه به تحولات دانش بشری برای گسترش مرزهای دانش و استفاده از تجربه دانشگاه‌های معتبر دنیا
2. غنی‌سازی برنامه‌های درسی، ارتقاء کمی و کیفی مناسب نسبت به جایگاه فعلی علم و فناوری در جهان و جبران عقب ماندگی برنامه‌ها
3. ارزش‌مداری برنامه‌های درسی با توجه به فرهنگ و معارف غنی اسلامی
4. کمک به تنظیم رابطه متقابل تحصیل با اشتغال، متناسب‌سازی سطوح و رشته‌های تحصیلی با نقشه جامع علمی کشور و نیازهای تولید و اشتغال
5. استانداردسازی برنامه‌های درسی با توجه به معیارهای علمی و قوانین و مقررات مربوطه
6. نهادینه کردن بازنگری مستمر برنامه‌های درسی در دانشگاه
7. بازنگری برنامه درسی به صورتی که برنامه‌های درسی پاسخگوی دانش و مهارت‌های رشته باشند
8. انطباق‌پذیری اجزاء برنامه درسی (مانند: نوع درس، شیوه اجرا و ارزشیابی) با شیوه‌های نوین آموزشی
9. تمرکز برنامه‌های درسی بر افزایش نگرش بین رشته‌ای، نوآوری، کارآفرینی و کار گروهی متمرکز بر حل مسئله

2-2- الزامات

1. بازنگری سرفصل‌ها با توجه به اهداف راهبردی دانشگاه در توسعه کمی و کیفی آموزش و پژوهش و ارتقاء بیش از پیش جایگاه علمی کشور و با تکیه بر "آیین‌نامه تدوین و بازنگری برنامه‌های درسی" مصوب جلسه 861 مورخ 94/3/16 شورای عالی برنامه‌ریزی آموزشی (پیوست 3*)، ضرورت می‌یابد.
2. لازم است کلیه سرفصل‌ها و برنامه‌های درسی در تمام مقاطع تحصیلی که حداقل 5 سال از تاریخ بازنگری آن‌ها گذشته و در دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی نیز بازنگری نشده باشند، مورد بازنگری قرار گیرند. بدیهی است که رشته‌های/گرایش‌های جدیدالتأسیس تا زمانی که به مرز 5 سال نرسیده باشند، مشمول این بند نخواهند بود.

تبصره 1: بنابر ضرورت، بررسی زودتر از 5 سال به فراخور رشته/گرایش، قابل بررسی است.

3-2- فرایند

1. ابلاغ شروع بازنگری رشته‌ها/گرایش‌ها به واحدها از سوی مدیریت برنامه‌ریزی و ارزیابی آموزشی دانشگاه یا تقاضای گروه
2. بازنگری برنامه توسط گروه و تأیید در شورای گروه (با توجه به بند 2-1- ماده 2)

تبصره 2: وظایف گروه تدوین و یا اصلاح برنامه، تکمیل فرم‌های درخواستی، برگزاری جلسات برای نتیجه‌گیری و پیگیری درخواست برای تصویب در شورای آموزشی واحد، است.

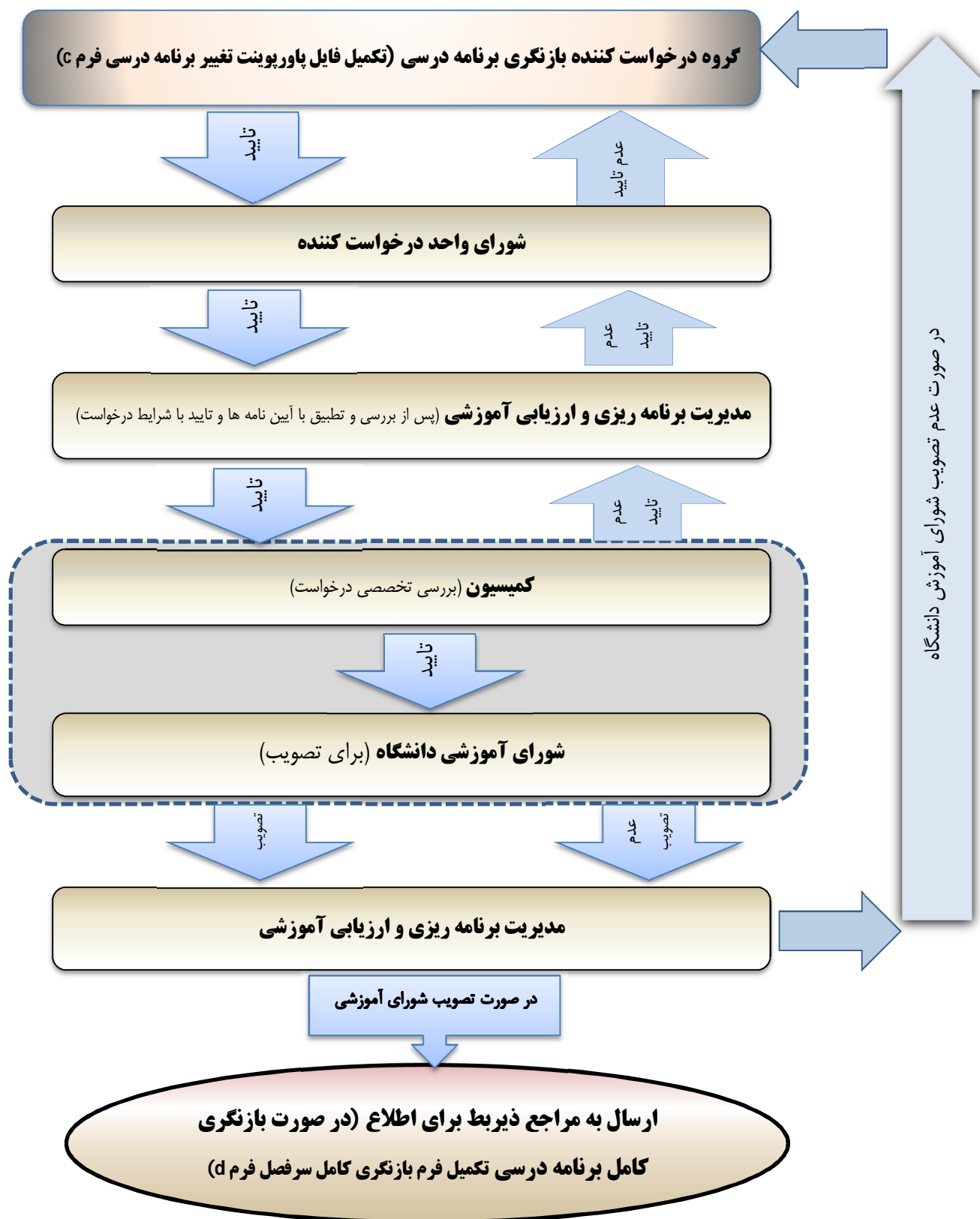
3. طرح، بررسی و تأیید در شورای واحد

4. ارسال به مدیریت برنامه‌ریزی و ارزیابی آموزشی دانشگاه برای بررسی و تأیید
5. طرح و بررسی درخواست، و تأیید آن در کمیسیون
6. ارائه گزارش به شورای آموزشی دانشگاه برای تصویب و ارسال به مراجع ذی‌ربط در صورتیکه بازنگری به صورت کلی انجام شده باشد.

تبصره 3: مدارک و مستندات مورد نیاز

- صورتجلسه اختصاصی شورای واحد برای بازنگری برنامه درسی
- صورتجلسه اختصاصی گروه برای بازنگری برنامه درسی
- سرفصل و برنامه درسی بازنگری شده (فرم بازنگری برنامه درسی - فرم ب.ب - پیوست 4*)

فرایند گردش کار بازنگری برنامه درسی

ماده 3 - تدوین برنامه درسی جدید

3-1 - اهداف

1. تدوین برنامه درسی جدید در دانشگاه متناسب با نیازها و تقاضای جامعه یا تحولات دانش بشری به منظور ایجاد بستر مناسب برای تربیت نیروی انسانی آماده به کار، یا ورود به مقاطع تحصیلی بالاتر
2. ظرفیت‌سازی برای آموزش عالی
3. حفظ سرآمدی دانشگاه با توجه به روند تحولات علمی جهانی
4. حفظ جامعیت دانشگاه

3-2 - ملاک‌ها

1. نیازمحور بودن
2. رعایت اصول و روش‌های علمی و آیین‌نامه‌ای در تدوین برنامه درسی جدید
3. ایجاد قابلیت دانش و مهارت‌های لازم برای ورود دانش‌آموختگان به بازار کار

3-4 - فرایند

1. پیشنهاد یک یا چند عضو هیأت علمی، مجریان طرح‌های کلان، برنامه‌های علمی، گروه و واحد مبنی بر ضرورت تدوین برنامه درسی جدید به صورت مکتوب در قالب "گزارش توجیهی تدوین برنامه درسی" (پیوست 5*) و ارسال به مدیریت برنامه‌ریزی و ارزیابی آموزشی
2. ارسال "گزارش توجیهی تدوین برنامه درسی" به دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی، توسط مدیریت برنامه‌ریزی و ارزیابی آموزشی دانشگاه
3. پس از تأیید گزارش توجیهی توسط دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی، برنامه درسی تدوین شده، به همراه صورت جلسه اختصاصی شورای واحد مربوطه، به مدیریت برنامه‌ریزی و ارزیابی آموزشی دانشگاه ارسال می‌شود.
4. بررسی برنامه درسی توسط کمیته
5. در صورت تأیید کمیته، برنامه درسی برای تأیید به کمیسیون مربوطه ارسال می‌شود.
6. تصویب برنامه درسی در شورای آموزشی دانشگاه
7. تأیید برنامه درسی در شورای حوزه دانشی مربوطه و ارسال به شورای دانشگاه برای تصویب
8. ابلاغ تصویب برنامه درسی توسط شورای دانشگاه به مدیریت برنامه‌ریزی و ارزیابی آموزشی
9. ارسال برنامه درسی به مراجع ذی‌ربط برای اطلاع (در صورت بازنگری کامل برنامه درسی)

4-4 - مدارک و مستندات مورد نیاز

- گزارش توجیهی تدوین برنامه درسی طرح توجیهی، نیازها و ضرورت‌های ایجاد رشته/گرایش از نقطه نظر بازار کار، تحولات علمی و ارائه اطلاعاتی در خصوص دانشگاه‌های معتبر دنیا (پیوست 5*)
- برنامه درسی تدوین شده

فرایند گردش کار تدوین برنامه درسی جدید

تهیه گزارش توجیهی برنامه درسی جدید توسط گروه درخواست کننده (تکمیل گزارش توجیهی تدوین سرفصل فرم a)

ارسال

مدیریت برنامه‌ریزی و ارزیابی آموزشی

ارسال

دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

عدم
تصویب

تصویب

مدیریت برنامه‌ریزی و ارزیابی آموزشی

در صورت ابراد یا عدم
تصویب:
ارجاع به واحد برای رفع
ايراد و یا اطلاع به واحد و
مختوم شدن درخواست

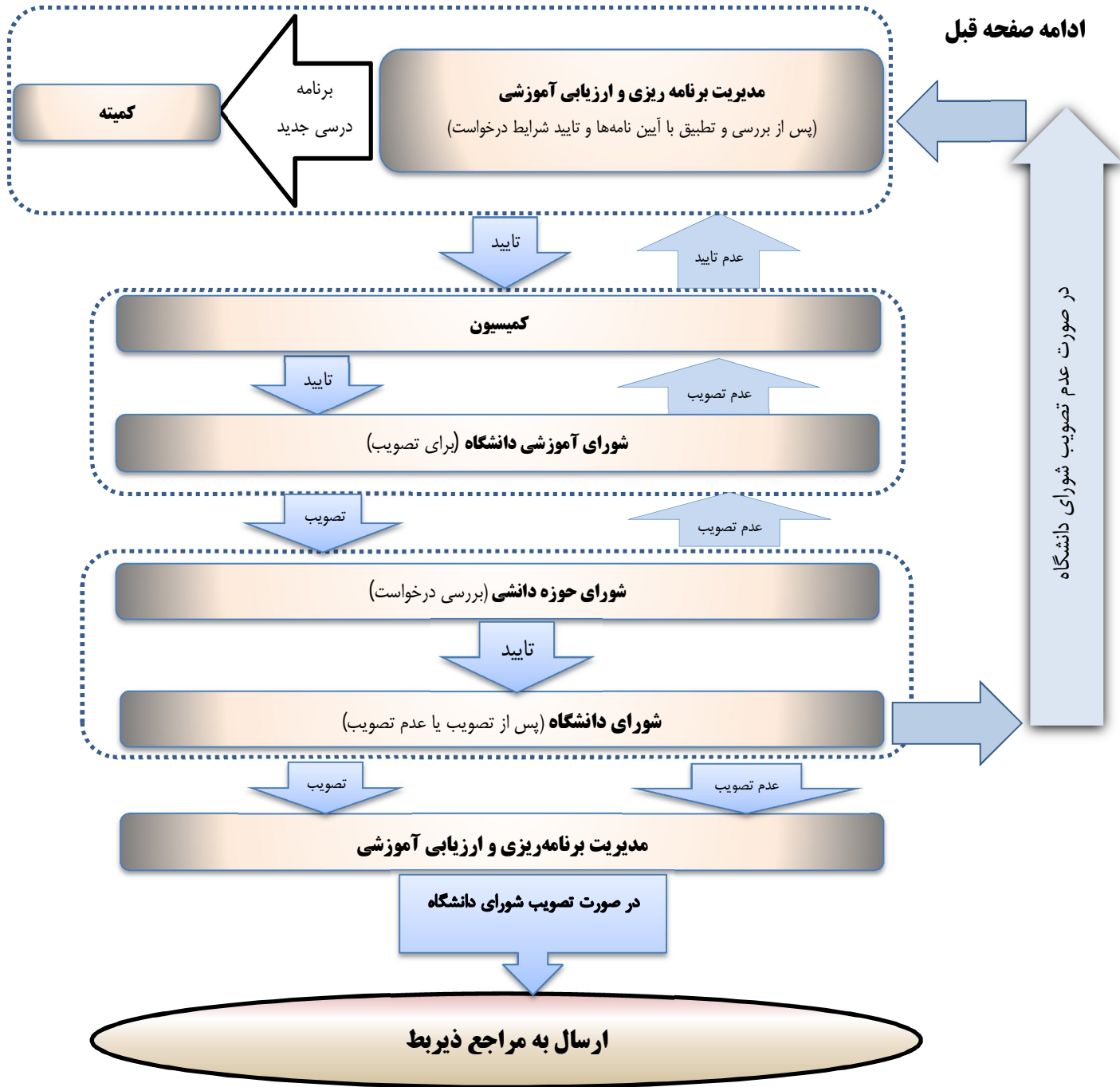
در صورت تصویب دفتر
برنامه‌ریزی آموزش عالی:
تهیه برنامه کامل درسی
(تکمیل فرم تدوین سرفصل
رشته جدید فرم b)

واحد درخواست کننده

ارسال برنامه
درسی تدوین
شده

عدم تایید به
دلایل شکلی
یا محتوایی

ادامه در صفحه بعد

ماده 4 - ایجاد (راه اندازی) رشته / گرایش جدید

4 - 1 - اهداف

1. ایجاد رشته/گرایش جدید در دانشگاه متناسب با نیازها و تقاضای جامعه یا تحولات دانش بشری به منظور ایجاد بستر مناسب برای تربیت نیروی انسانی آماده به کار، یا ورود به مقاطع تحصیلی بالاتر
2. تشویق برنامه‌های چندرشته‌ای، میان رشته‌ای و فرارشته‌ای
3. ظرفیت‌سازی برای آموزش عالی
4. حفظ سرآمدی دانشگاه با توجه به روند تحولات علمی جهانی
5. حفظ جامعیت دانشگاه

4 - 2 - ملاک‌ها

1. نیازمحور بودن
2. دارا بودن امکانات و تجهیزات متناسب با موضوع و ماهیت رشته/گرایش (مانند: آزمایشگاه، کارگاه، کتابخانه و سایت)
3. داشتن اعضای هیأت علمی متخصص در رشته/گرایش مورد درخواست مطابق آئین‌نامه دفتر گسترش آموزش عالی (پیوست 6*)
4. رعایت اصول و روش‌های علمی و آیین‌نامه‌ای در تدوین برنامه درسی جدید
5. ایجاد قابلیت دانش و مهارت‌های لازم برای ورود دانش‌آموختگان به بازار کار
6. تأیید رشته/گرایش پیشنهادی توسط خبرگان (مانند: انجمن‌های علمی مربوط و افراد صاحب‌نظر شناخته شده در رشته مربوط)

4 - 3 - فرایند

1. پیشنهاد یک یا چند عضو هیأت علمی، مجریان طرح‌های کلان، برنامه‌های علمی، گروه و واحد مبنی بر ضرورت ایجاد رشته/گرایش به صورت مکتوب در قالب یک طرح توجیهی
2. بررسی و تأیید اولیه ضرورت ایجاد رشته/گرایش در شورای گروه

تبصره 4: در صورتی که برای رشته پیشنهادی گروه مرتبط موجود نباشد، پیشنهاد در شورای واحد مجری بررسی می‌شود.

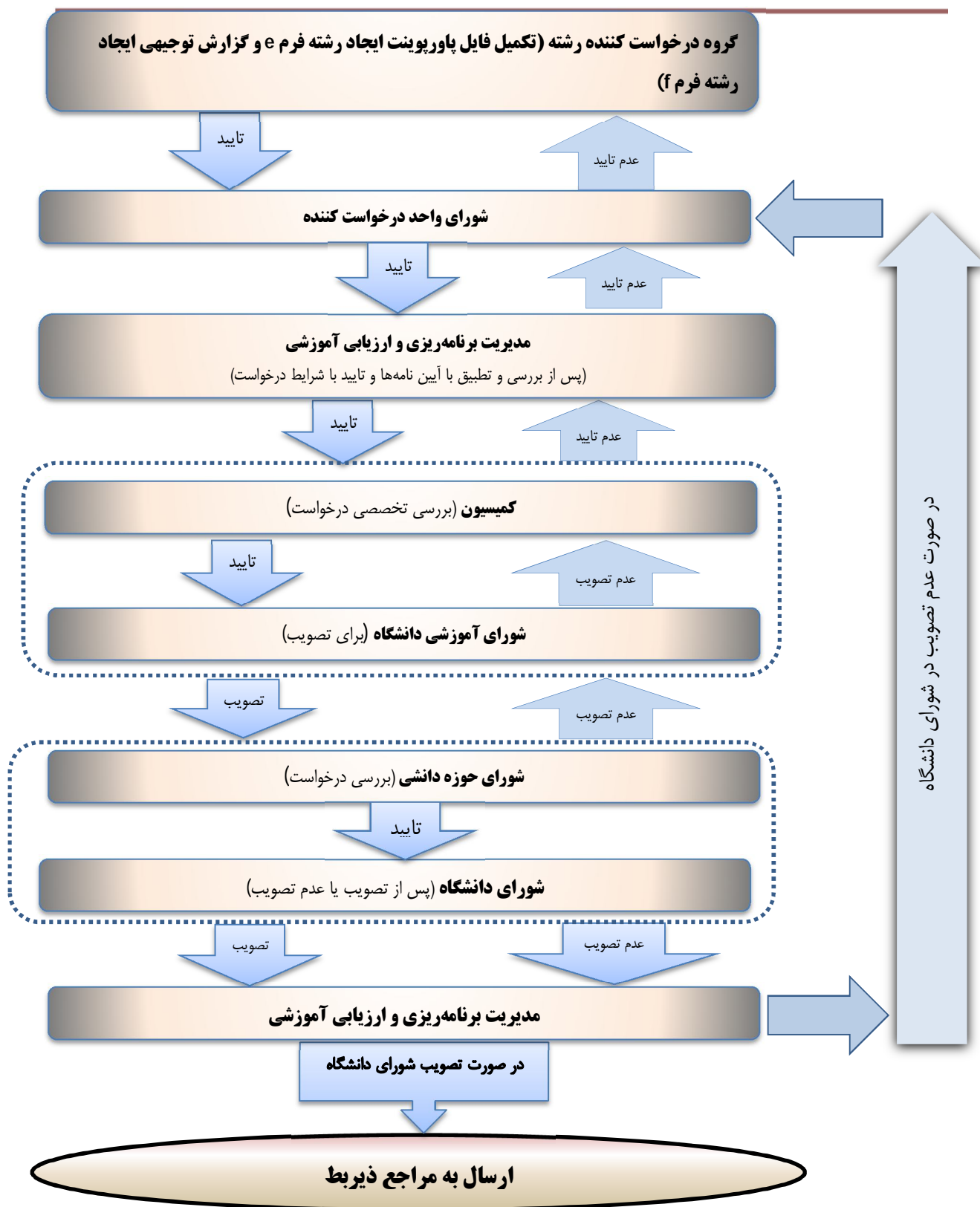
تبصره 5: مهمترین وظایف گروه تهیه و آماده سازی فرم‌های مربوطه، ارسال درخواست به شورای آموزشی واحد و پیگیری درخواست تا حصول نتیجه، است.

3. تأیید نهایی رشته/گرایش و برنامه در شورای واحد
4. ارسال به مدیریت برنامه‌ریزی و ارزیابی آموزشی دانشگاه برای بررسی و تأیید
5. طرح، بررسی و تأیید در کمیسیون
6. ارائه گزارش به شورای آموزشی دانشگاه برای تصویب، توسط دبیر کمیسیون
7. تصویب نهایی در شورای دانشگاه و ارسال به مراجع ذی‌ربط

4-4 - مدارک و مستندات مورد نیاز

- فرم‌های تکمیل شده شماره 1، 2 و 3 (پیوست *7)
- طرح توجیهی، نیازها و ضرورت‌های ایجاد رشته/گرایش از نقطه نظر بازار کار، تحولات علمی و ارائه اطلاعاتی در خصوص دانشگاه‌های مجری رشته درخواستی در سطح کشور و حتی‌المقدور دانشگاه‌های معتبر دنیا مطابق فرم شماره 4 (پیوست *8)
- صورتجلسه اختصاصی گروه برای ایجاد رشته/گرایش
- صورتجلسه اختصاصی شورای واحد
- برنامه درسی مصوب برنامه رشته/گرایش پیشنهادی در قالب فرم تدوین برنامه درسی برای رشته‌های/گرایش‌های جدید (پیوست *9)
- رزومه اعضای هیأت علمی رشته/گرایش مورد درخواست
- تصویر آخرین مدرک تحصیلی اعضای هیأت علمی
- تصویر آخرین حکم استخدامی اعضای هیأت علمی
- تکمیل جدول تخصیص درس برای هر استاد در رشته درخواستی (پیوست *10)
- موافقت کتبی اعضای هیأت علمی مشارکت کننده در ایجاد رشته/گرایش (پیوست *11)

فرایند گردش کار ایجاد (راه‌اندازی) رشته / گرایش جدید در دانشگاه

ماده 5 - این شیوه‌نامه شامل یک مقدمه، 5 ماده، 5 تبصره و 11 پیوست است و از تاریخ ابلاغ، لازم‌الاجرا است.